

Specialpedagogprogrammet

Verksamhetsberättelse för 2020/2021

Verksamhetsplan för 2021/2022

Beskrivning av programmet

Specialpedagogprogrammet är en vidareutbildning på avancerad nivå för verksamma lärare/förskollärare/fritidspedagoger med minst tre års yrkeserfarenhet efter examen. Utbildningen ger kunskaper i att arbeta förebyggande och att undanröja hinder och svårigheter i olika lärmiljöer samt att genomföra pedagogiska utredningar som ser barnet/eleven och dess situation på skol-, grupp- och individnivå. Målet är att möta barn/elevs olika behov för att bidra till en inkluderande skolmiljö som möter barns/elevs olika behov. Efter genomgången utbildning förväntas specialpedagogen ha sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt kunna arbeta som specialpedagog för barn och elever i behov av särskilt stöd inom förskola, förskoleklass, fritidshem, skola och vuxenutbildning.

Programrådssammansättning

Programrådet för speciallärar- och specialpedagogprogrammen ht 2019 – ht 2021

Samhällsvetenskaplig fakultet

Gudrun Svedberg, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap ((ordförande)

Anneli Nielsen, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap

Erica Isberg, Pedagogiska institutionen

Teknisk-Naturvetenskaplig fakultet

Lotta Vingsle, Institutionen för naturvetenskapernas och matematikens didaktik

Mathias Norqvist, Institutionen för naturvetenskapernas och matematikens didaktik

Humanistisk fakultet

Maria Levlin, Institutionen för språkstudier

Ingmarie Mellenius, Institutionen för språkstudier

Studentrepresentant: vakant

Extern representant: vakant

Rådets arbete

Programrådet har under höstterminen 2020 haft fyra rådsmöten och lika många under vårterminen 2021.

Nyckeltal för Specialpedagogprogrammet (VB)

Nyckeltal antagning

Specialpedagogprogrammet	Antagna 2017	Antagna 2018	Antagna 2019	Antagna 2020	Antagna 2021
Antal nybörjarplatser (enl. planeringstal) ¹	40	40	40	50	50
Antal förstahandssökande ²	185	161	139	144	137
Antal förstahandssökande per plats	4,6	4	3,5	2,9	2,7
Antal registrerade nybörjarstudenter /Antal godkända studenter första kursen ³	38/33	36/34	33/31	35/34	47

Nyckeltal genomströmning

Specialpedagogprogrammet	Antagna ht-17	Antagna ht-18	Antagna ht-19	Antagna ht-20	Antagna ht-21
Antal registrerade studenter på första kurs termin 1 ² /Antal godkända studenter första kursen	38/33	36/34	33/31	35/34	47
Antal registrerade på sista kurs termin 2 /Antal godkända studenter sista kursen termin 2	38/33	38/38	37/35	36/36	-
Antal registrerade på första kurs termin 3 /Antal godkända studenter på första kursen termin 3	31/29	34/34	31/31	33/-	-
Antal registrerade på sista kurs termin 3 /Antal godkända på sista kursen termin 3	31/29	37/35	33/31	-	-

¹ Enligt Lärarhögskolans styrelsebeslut som fattas i april månad varje år.

² Enligt Ladok

³ Enligt Ladok

Nyckeltal examina

Specialpedagogprogrammet	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Antal som tagit ut examen ⁴							
Kvinnor	59	35	34	31	28	38	26
Män	1	1	0	2	1	3	0
Totalt	60	36	34	33	29	35	26

Programrådets synpunkter på nyckeltal (kommenteras utifrån programmets förutsättningar och struktur)

Antalet nybörjarplatser har de senaste två åren utökats med tio platser. I förhållande till nuvarande organisation utgör 50 platser ett maximalt intag. Efter en väl genomförd antagningsprocess med aktiv reservantagning inför och vid terminsstart ht 21, har även antalet registrerade studenter ökat.

Antalet förstahandssökande är fortfarande högt, även om det dalat något de senaste åren. Detta kan ses som en följd av att behovet av fler utbildade specialpedagoger i för/skolorna är stort, samtidigt som lärarbristen försvårar möjligheterna till tjänstledighet.

Genomströmningen är fortsatt god vilket åtminstone delvis kan kopplas till att åren som yrkesverksamma förskollärare/lärare efter grundutbildningen väck intresse för kompetensutveckling och därmed studiemotivation. Genomströmning kan diskuteras i relation till utbildningens kravnivåer, det stöd de studerande får under utbildningen samt villkor från respektive huvudman.

Verksamhetsberättelse, återkoppling

Verksamhetsberättelsen inleds med en återkoppling till den senaste Uppföljnings- och åtgärdsplanen för 2021, vilket följs av en analys av hur programmet systematiskt integrerar ett antal perspektiv från Umeå universitets kvalitetssystem för utbildning.⁵

Verksamhetsberättelsens analys utgår i första hand från genomförd extern kollegial granskning (2021), kursutvärderingar samt föregående års VB/VP samt programutvärdering för 2019-2020.

Återkoppling till Uppföljnings- och åtgärdsplan 2021

Den av lärarhögskolan beslutade kollegiala granskningen genomfördes under våren 2021 och avrapporterades i juni samma år. Denna innefattade både specialpedagog- och speciallärarprogrammet.⁶ I granskningen fokuseras kursernas koppling till nationella examensmål, balansen mellan olika vetenskapliga perspektiv i utbildningen samt vetenskaplig kvalitet i ett antal slumpvis utvalda examensarbeten. Uppdraget innebar även att granska kursplaner i förhållande till de generella examensmålen för magisterexamen.

---

⁴ Enligt Ladok

⁵ Umu kvalitetssystem för utbildning

⁶ Kollegial utvärdering av specialpedagog- och speciallärarexamina samt magisterexamina i specialpedagogik vid Umeå universitet 2021.

Granskningen har gett underlag för ett fortsatt förändrings- och utvecklingsarbete vilket redovisas närmare nedan.

I Uppföljnings- och åtgärdsplanen för 2021 angavs att resultatet från den kollegiala granskningen och erfarenheter av digital undervisning skulle behandlas under programutvecklingsdagar. Programrådet har därefter ansökt och erhållit medel för ett utvecklingsarbete, Utveckling av specialpedagogprogrammets och speciallärarprogrammets distansförlagda delar av utbildningen, vilket inletts och kommer att pågå fram till mars 2022. En arbetsgrupp har utsetts och utvecklingsarbetet sker integrerat med de förändringar som den kollegiala granskningen medför. En digital programutvecklingsträff med berörda kursansvariga och studierektorer har genomförts under hösten 2021, istället för fysiska programutvecklingsdagar. Dessutom har intervjuer med programmets kursansvariga och medverkande lärare genomförts.

Rådet har även genomfört en kartläggning av bemanningssituationen i specialpedagog- och speciallärarprogrammets kurser och denna har överlämnats till lärarhögskolan. Även detta i enlighet med den senaste Uppföljnings- och åtgärdsplanen. Frågan om bemanning, kopplad till antal utbildningsplatser, kvarstår.

Lärarhögskolan har kartlagt hur tre andra lärosäten hanterar tillgodoräknanden. Någon förändring har dock inte skett och arbetsbelastningen gällande detta är fortsatt hög.

Verksamhetsberättelse, analys

Forskningsanknytning

I programutvärderingen för avgångsstuderanter januari 2021 instämmer samtliga svarande studenter i hög grad eller helt i påståendet att deltagandet i programmet gett dem kunskap om sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet och sambandets betydelse för yrkesutövandet. De har även erhållit de kunskaper och den förståelse för studieobjekten som anges i de nationella examensmålen, exempelvis rörande forskning och utvecklingsarbete. Programutvärderingen visar också att samtliga studenter utom två anser att de utvecklat sin förmåga att inom det specialpedagogiska området göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter, med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna. Två studenter lyfter i kommentarsfältet att det allt för starka vetenskapliga fokuset tagit för stort utrymme på bekostnad av ett verksamhetsnära fokus (se bilaga 1).

Balans mellan olika vetenskapliga perspektiv

I den kollegiala granskningen understryks att specialpedagogik som kunskapsområde utgår från att elevers behov av särskilt stöd skall förstås i relation till det sociala sammanhanget. Granskarna har valt att fokusera balansen mellan ett kritiskt perspektiv och ett kompensatoriskt perspektiv, där det förstnämnda intresserar sig för omgivande faktorer och miljö när problem uppstår i skolan (jfr elever i behov av stöd) och det senare betraktar elevens svårigheter som något förankrat hos individen och som denne ska kompenseras för (jfr elever med behov av stöd).

Granskningen visar att i kursen Neuropsykiatriska svårigheter i olika lärmiljöer, 7.5 hp (6SP051) behöver ett kritiskt perspektiv på neuropsykiatriska funktionsnedsättningar stärkas

och användandet av diagnostisering i högre grad problematiseras. Granskarna betonar även behovet av explicit koppling till det specialpedagogiska fältet och kontexten i denna kurs.

Granskningen uppmärksammar även att i det specialpedagogiska programmet ”specialiseringskurs”, Utvärdering, ledarskap och förändringsarbete, 22.5 hp (6SPO61) byggs kursens teoretiska gods främst upp kring idéer från det psykologiska fältet och mindre av innehållet som lyfts fram inom kursen har explicit koppling till det specialpedagogiska fältet och den specialpedagogiska kontexten.

I Vetenskaplig metodkurs Speciallärar- och specialpedagogprogrammen, 7.5 hp (6SPO58) uppfattar granskarna en övervikt på kvalitativa metoder och menar att kvantitativa metoder bör ägnas lika stor uppmärksamhet som kvalitativa metoder.

Litteratur

I de för programmen gemensamma kurserna finns enligt den kollegiala granskningen få avhandlingar och artiklar preciserade i litteraturlistorna, men däremot tillägg om att sådana tillkommer. En stor del av kurslitteraturen utgörs av populärvetenskapliga texter, huvudsakligen skrivna av forskare, men även texter skrivna av författare utan forskningskompetens förekommer. Främst i kursen Neuropsykiatriska svårigheter i olika lärmiljöer, 7.5 hp (6SPO51) bör detta ses över. I samma kurs bör även litteratur utifrån ett kritiskt perspektiv läggas till.

Även i kursen Utvärdering, ledarskap och förändringsarbete, 22.5 hp (6SPO61) finns begränsat med litteratur som på ett explicit sätt går att knyta till “specialpedagogiska kontexter”.

En anledning till att litteraturlistorna utformas så att valbara artiklar och avhandlingar tillkommer i de programgemensamma kurserna är strävan att tillgodose två olika program innefattande tre specialiseringar. Utifrån sin grundutbildning kommer de studerande att vara behöriga och verksamma inom olika verksamhetsområden såsom förskola och skola.

Examensarbeten

Enligt den kollegiala granskningen visar uppsatserna på både bredd och djup vad gäller val av forskningsfält och teoretiska perspektiv. De sätt som metoderna motiveras, beskrivs och används visar på fördjupade metodkunskaper. Till styrkorna anges även att forskningsobjekten beskrivs ur flera vetenskapliga perspektiv och följs av nyanserade diskussioner. Enligt granskningen uppvisar uppsatserna till övervägande del koherens mellan frågeställningar, metod, resultat och diskussion, men det finns uppsatser där denna koherens inte är tillräckligt tydlig.

Till förbättringsområden framhåller den kollegiala granskningen att beskrivningarna av dataanalysernas genomförande bör utvecklas, med stöd i metodlitteraturen. Även den teoretiska förankringen bör stärkas. Dessutom lyfter granskarna frågan om antalet vetenskapliga källor i form av avhandlingar och vetenskapliga artiklar. Utvärderarna har noterat att skillnaderna mellan de arbeten som bedömts som G respektive VG är betydande.

I samverkan med LH har frågan om samstämmighet när det gäller examen mellan speciallärarprogrammets specialiseringar utretts och behandlats. Ett beslut om enbart

yrkesexamen kräver revidering av kursplanen Examensarbete för specialpedagogprogrammet.

Internationalisering

Internationalisering finns inte med som nationellt examensmål för programmet. Internationella perspektiv erhålls främst genom den forskning och den litteratur som används i programmet. Ett par medverkande lärare är involverade i nordiska nätverk och i de fall internationella föreläsare eller gästprofessorer inom fältet gästar universitetet nyttjas detta.

Jämställdhet

I examensordningen för programmen anges inget specifikt nationellt mål kopplat till jämställdhet. Trots detta behandlas ett jämställdhetsperspektiv i programmet, ofta i anknytning till likabehandling, eftersom det ingår i den värdegrund som förskola och skola ska bygga sin verksamhet utifrån (Lpfö 18, Lgr 11, Gy11 m.fl). En utgångspunkt är att jämställdhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar, politiskt, ekonomiskt, socialt, kulturellt och utbildningsmässigt är en förutsättning för en hållbar utveckling och att alla former av våld, diskriminering, mobbning och trakasserier mot barn och unga drabbar såväl individen som hela samhället (Jfr. Globala målen, Agenda 2030).

Lärande, psykisk hälsa och identitetsutveckling är nära förknippade med varandra och här ser vi att utbildningarna har en viktig uppgift i att hjälpa studenterna att problematisera rådande normer samt ge redskap för att utmana ojämställda och ojämlika strukturer och sammanhang i den kommande specialpedagogiska praktiken. Hur vi uppfattar skolframgång, dominans i det gemensamma (skol)rummet och kränkningar i relation till "könade" förväntningar behandlas i utbildningen, liksom utsatthet och psykisk ohälsa (Jfr. [SOU 2010:83](#)). Forskning om hur psykisk ohälsa tar sig uttryck i relation till kön, och vad det kan bero på, behandlas inom utbildningens första termin. Under utbildningen behandlas vidare forskning om könsskillnader vad gäller attityd och inställning till lärande, samt vikten av att uppmärksamma att inlärningssvårigheter och undervisningsbehov kan ta sig olika uttryck hos flickor respektive pojkar. Under utbildningen får studenterna kunskaper om inlärningssvårigheters orsak och uttryck, samt en ämnesdidaktisk kompetens när det gäller att anpassa lärmiljö och undervisning i relation till elevers inlärningssvårigheter. Diskussioner om makt, samhällsstrukturer och föreställningar bidrar till att problematisera förståelser av skillnader mellan könen. Det ger studenterna goda förutsättningar att framöver i sin yrkespraktik främja lika villkor för alla elevers lärande och möjlighet till utveckling. Forskare inom genusforskning och lärare med kunskaper om intersektionalitet föreläser på programmen.

Samverkan och arbetslivsanknytning

Samtliga som läser programmet har en grundutbildning som förskollärare, fritidspedagoger eller lärare och minst tre års arbetslivserfarenhet. Den övervägande majoriteten är dessutom på deltid yrkesverksamma under studietiden. Utbildningen erbjuder ingen VFU men däremot verksamhetsanknutna uppgifter, dvs uppgifter som genomförs i förskolan eller skolan. Vidare inbjuds yrkesverksamma från olika verksamheter, myndigheter och organisationer som föreläsare. Dessutom kan adjunkter med koppling till för/skola bidra med ökad arbetslivsanknytning.

Hållbar utveckling

I de nationella examensmålen för speciallärarprogrammet finns inte perspektiv på hållbarhet med som ett explicit mål. Däremot kan konstateras att delar av FN:s hållbarhetsmål sammanfattar det uppdrag speciallärarna utbildas för. Samtliga terminer och många kurser på programmet har innehåll och FSR som berör formandet av inkluderande och trygga utbildningsmiljöer som kan möta alla barns behov. Detta stämmer väl med FN:s hållbarhetsmål (Globala målen, Agenda 2030) som handlar om att skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer. FN:s medlemsstater ska ”bygga och förbättra utbildningsmiljöer som är anpassade för barn och personer med funktionsnedsättning, samt ta hänsyn till jämställdhetsaspekter och därmed erbjuder en trygg, fredlig, inkluderande och ändamålsenlig lärandemiljö för alla” (4.A). Av hållbarhetsmålet framgår även att alla studerandes kunskaper gällande mänskliga rättigheter är nödvändig för att främja en hållbar utveckling. Specialpedagogprogrammet vidareutbildar lärare för att i sitt kommande yrke arbetar för tillgängliga, inkluderande och ändamålsenlig lärmiljö för alla.

Studentinflytande och studentcentrerat lärande

I samarbete med studentkåren erbjuds årligen de studerande en plats i programrådet. Intresset har varit svårt vilket ska ses utifrån att merparten yrkesarbetar deltid och studierna bedrivs på distans. De studerande kan framföra sina synpunkter via de kursutvärderingar som genomförs efter varje kurs. Dessutom eftersträvas en dialog mellan kursansvariga och studenterna. Ett exempel på hur studenter erbjuds möjligheter till dialog är att öppet klassrum via zoom erbjuds under det senaste årets digitala undervisning. Eftersom de studerande har med sig arbetslivserfarenheter och kunskaper inom det specialpedagogiska området tillvaratas dessa på ett medvetet sätt i undervisningen och bidrar i hög grad till utbildningens kvalitet.

Verksamhetsplan för programmet 2022

Under det kommande året är avsikten att prioritera programmets vetenskapliga förankring, balans mellan olika vetenskapliga perspektiv samt professionsanknytning. Följande utvecklingsområden har identifierats:

- Speciallärarprogrammet ges på avancerad nivå vilket gör frågan om kurslitteraturens vetenskapliga förankring väsentlig. Eftersom litteraturlistor inte infogas i kursplanerna, för att kontinuerligt kunna revideras och hållas aktuella i relation till program, specialisering och verksamhetsområde, är detta en fråga som inte kan åtgärdas en gång för alla. Programrådet kommer att föra en dialog kring detta med kursansvariga lärare.
- En bättre balans mellan de vetenskapliga perspektiven i kurserna med en bärande utgångspunkt i de specialpedagogiska perspektiven bör eftersträvas. Förutom den kollegiala granskningen kommer ytterligare underlag gällande perspektivbalans i förväntade studieresultat, undervisning och kurslitteratur erhålls genom pågående intervjuer med undervisande lärare. Programrådet kommer att föra en dialog med LH om hur arbetet med dessa frågor kan genomföras och utvecklas.

- Programrådet kommer att genomföra en översyn av hur olika vetenskapliga metoder introduceras och tillämpas i kursernas uppgifter, fram till den vetenskapliga metodkursen och examensarbetet. Detta för att stärka progressin och bredd.
- Programrådet avser att genomföra en översyn av vilka verksamhetsförlagda uppgifter som genomförs i kurserna samt eventuellt stärka dessa utifrån en planerad likvärdig professionsexamen. Dessutom bör det tydliggöras för blivande studenter att en "partnerskola" krävs för utbildningens genomförande.

Ytterligare kvalitetshöjande utvecklingsarbete som pågår är att fullfölja målsättningen för projektet Utveckling av specialpedagogprogrammets och speciallärarprogrammets distansförlagda delar av utbildningen.

Programutvärdering

Specialpedagogprogrammen ht 2019 – ht2020

Programutvärderingen genomfördes i januari 2021 genom en digital enkät och besvarades av 19 av programmet 33 studenter. Enkäten har framförallt utformats som påstående utifrån programmets nationella examensmål (SFS 2017:1111) och studenterna har getts 4 svarsalternativ: Stämmer inte alls, Stämmer i liten grad, Stämmer i hög grad och Stämmer helt. I enkäten gavs även möjlighet att ge kommentarer i öppna svarsfält. Sammanställningen följer den högre utbildningens sex kunskapsformer och presenteras i tre teman, kunskap och förståelse, färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt.

Programmål

Det övergripande målet för specialpedagogexamen är att studenten ska visa sådana kunskaper och förmågor som krävs för att arbeta som specialpedagog för barn och elever i behov av särskilt stöd. Sammantagen anser majoriteten (17 st) av studenterna att deltagandet i programmet gett sådana kunskaper. Två studenter uppger att påståendet stämmer i liten grad.

Kunskap och förståelse

Samtliga studenter uppger att deltagandet i programmet gett dem kunskap om områdets vetenskapliga grund, insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete samt kunskap om sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet. Majoriteten anger även att deltagandet i programmet har gett dem kunskap om funktionsnedsättningar, neuropsykiatriska svårigheter inbegripet. Tolv studenter uppger att detta stämmer i hög grad och sex studenter instämmer helt. En student anser att detta stämmer i låg grad. När det gäller påståendet att deltagandet i programmet gett fördjupade kunskaper inom specialpedagogik instämmer de flesta helt (10) eller i hög grad (8). Även här har en student en annan uppfattning.

Färdighet och förmåga

Samtliga svarande instämmer helt (5) eller i hög grad (14) i att programmet utvecklat deras förmåga att kritiskt och självständigt identifiera, analysera och medverka i förebyggande arbete med att undanröja hinder och svårigheter i lärmiljöer. När det gäller förmåga att kritiskt och självständigt genomföra pedagogiska utredningar och analysera svårigheter på organisations, grupp- och individnivå är svaren mera spridda, från stämmer i liten grad (5) till stämmer i hög grad (10) eller helt (4). Liknande svar erhålls när det gäller förmåga att utforma och genomföra åtgärdsprogram i samverkan med berörda aktörer. Sju instämmer i liten grad medan övriga instämmer i hög grad eller helt. Den tveksamhet som syns i dessa svar avspeglas även när det gäller att stödja barn och elever och utveckla verksamhetens lärmiljöer. De allra flesta anser att de utvecklat sin förmåga att kritiskt granska olika vetenskapliga perspektiv på neuropsykiatriska svårigheter samt även sin förmåga att tillämpa kunskaper om neuropsykiatriska svårigheter i olika lärmiljöer. Tre studenter har dock markerat svarsalternativet stämmer i liten grad. Samtliga utom tre anser även att de erhållit en fördjupad förmåga att vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i pedagogiska frågor för kollegor, föräldrar och andra berörda.

Alla studenter instämmer i påståendet att deltagandet i programmet har utvecklat deras förmåga att självständigt genomföra uppföljning och utvärdering samt leda utveckling av det pedagogiska arbetet med målet att kunna möta behoven hos alla barn och elever

Värderingsförmåga och förhållningssätt

De flesta instämmer helt (8) eller i hög grad (10) i att deltagandet i programmet utvecklat deras självkännet och empatiska förmåga. En student anser dock inte det. Majoriteten anser även att utbildningen utvecklat deras förmåga att identifiera egna behov av ytterligare kunskap och därmed behov av att fortlöpande utveckla sin kompetens. Även här ges ett avvikande svar. Utbildningen har för de allra flesta även gett insikt om betydelsen av samverkan med andra yrkesgrupper.

Alla utom två anser att de utvecklat sin förmåga att inom det specialpedagogiska området göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter, med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna

Avslutningsvis uttrycker studenterna att deltagandet i programmet har utvecklat deras förmåga att identifiera etiska aspekter på eget forsknings- och utvecklingsarbete. Ett svar avviker från denna uppfattning.

Analys och kommentarer

Av enkätens fasta svarsalternativ framkommer att studenterna erhållit de *kunskaper och den förståelse* för studieobjekten som anges i de nationella examensmålen, exempelvis rörande forskning och utvecklingsarbete och sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet kopplat till det kommande yrkesutövandet. De uppger även att de utvecklat kunskap inom specialpedagogik samt barns och elevers funktionsnedsättningar. Måluppfyllelsen kan således sägas vara god när det gäller kunskapsformerna kunskap och förståelse.

Studenternas kommentarer ger ytterligare information. Här återfinns synpunkter om att för stor tonvikt läggs vid akademiskt skrivande, vetenskaplig metod och examensarbete på bekostnad av de första terminernas verksamhetsnära inslag. Kritiken bör ses i förhållande till att programmet ges på avancerad nivå och att utveckla studenternas akademiska skrivande även knyter an till Umeå universitets målsättningar. Kanske även det faktum att termin 3 och examensarbetet ligger närmast i tid påverkar svaren.

När studenterna värderar sina *färdigheter och förmågor* ger enkätsvaren en mindre entydig bild. En delförklaring kan vara att förmågan att tillämpa färdigheter och känna sig trygg i sin kompetens utvecklas över ett yrkesliv. En annan delförklaring kan vara att studenterna endast uppmanas att tillämpa sina färdigheter i uppgifter kopplade till yrkespraktiken eftersom VFU saknas på programmet. Samtidigt saknas inte verksamhetsanknytning för 80% av studenterna, eftersom de uppger att de arbetar deltid parallellt med studierna.

Framförallt finns tvekan när det gäller förmågan att göra pedagogiska utredningar och utforma och genomföra åtgärdsprogram. I kommentarsfältet framkommer att utredningar och åtgärdsprogram behandlats i utbildningen men färdighetsträning och mera praktiska kunskaper krävs innan studenterna anser sig behärska området. Uppdraget uppfattas som ansvarstyngt. Även större fokus på förskolans handlingsplaner och konkret material såsom mallar efterfrågas. Liknande synpunkter

har framkommit vid tidigare programutvärderingar och den utveckling av områdets undervisning som påbörjats behöver fortsätta.

Även när det gäller förmågan att vara en kvalificerad samtalspartner önskar studenterna mer färdighetsträning. Här krävs en översyn gällande progressionen mellan termin 1 och 2, exempelvis gällande examinerande uppgifter och området svåra samtal.

Studenterna skattar de examensmål som relaterar till kunskapsformerna *värderingsförmåga och förhållningssätt* nästan lika högt som kunskapsformerna kunskap och förståelse. De anser att de utvecklat självkänedom, empatisk förmåga, insikt om det egna behovet av kompetensutveckling samt förmåga att identifiera etiska aspekter som rör det specialpedagogiska området.

I de fria kommentarsfälten lyfts många positiva omdömen om programmet som helhet och berör områden som föreläsningar, seminarier, organisation och information. Betydelsen av basgrupper och det arbete som sker i grupperna har varit betydelsefullt liksom lärarnas engagemang, tillgänglighet och återkoppling. Många uttrycker att de är mycket nöjda med sin utbildning. Den övergripande kritik som lyfts fram gäller framförallt att förskolans perspektiv och specialpedagogens roll i förskolan inte behandlas i tillräcklig grad. De kurser där tre institutioner samverkar uppfattas som röriga och med för många examinerande moment. Dock bör det noteras att inget utav de påståenden som presenterats i programutvärderingen genererat det lägsta omdömet, Stämmer inte alls. Programutvärderingen ger information och underlag för programutveckling, men visar också att de allra flesta studenterna anser sig förberedda för att arbeta som specialpedagog för barn och elever i behov av särskilt stöd.